

העולה מהסוגיא

מסכת יבמות ◊ דף קיח - קכב ◊ גליון 18

פרשת בלק ה'תשפ"ב

דף קיח

◊ אשה אומרת שבעלה מת וצרתה מכחישהא

- לרבי יהודה ורבי שמעון – הצרה אינה נאמנת להכחיש את חברתה ולכן האשה שאומרת מת תנשא וצרתה לא תנשא.
- לרבי מאיר:

- באופן שהאשה אומרת מת והצרה אומרת נהרג – הצרה נאמנת להכחיש את חברתה ולכן שתיהן לא ינשאו.
- באופן שהאשה אומרת מת והצרה אומרת לא מת – לרבי אלעזר הצרה נאמנת להכחיש את חברתה ולכן שתיהן לא ינשאו, לר' יוחנן הצרה אינה נאמנת להכחיש את חברתה ולכן האשה שאומרת מת תנשא וצרתה לא תנשא.

◊ דין צרת אשה שאמרה שבעלה מת – אסורה להנשא, ובאופן שהיא בת ישראל לכהן לרבי טרפון אוכלת בתרומה. לרבי עקיבא אינה אוכלת בתרומה.

◊ דיני ספיקות ממון

- הקדמה - ישנם ארבעה אופנים של ספק ממון: א. גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהם גזל. ב. לקח אחד מחמשה ואינו יודע מאיזה מהם לקח. ג. נשא אשה אחת מחמשה ואינו יודע איזה מהם נשא. ד. קידש אשה אחת מחמשה ואינו יודע איזה מהם קידש.
- שיטת רבי טרפון – מניח ביניהם ומסתלק.
- שיטת רבי עקיבא:
 - לפי ת"ק – משלם לכל אחד ואחד.
 - לפי רבי שמעון בן אלעזר – באופן שגזל אחד מחמשה משלם לכל אחד ובאופן שלקח מאחד מחמשה מניח ביניהם ובאופן שנשא אחת מחמשה משלם לכל אחת ובאופן שקידש אחת מחמשה מניח ביניהם.

◊ האם אשה נאמנת לומר שפטורה מיבום או שחייבת ביבום

- באופן שהייתה בחזקת פטורה מיבום – נאמנת לומר שפטורה מיבום ואינה נאמנת לומר שחייבת ביבום.
- באופן שהייתה בחזקת חייבת ביבום – נאמנת לומר שחייבת ביבום ואינה נאמנת לומר שפטורה מיבום.

◊ המזכה גט לאשתו

- באופן שיש קטטה בינו לבינו - לא חל הגט, משום שהאשה מעדיפה להשאר נשואה וממילא הגט הוא חובה לאשה.
- באופן שעומדת ליפול ליבום – ספק האם חל הגט, משום שיש ספק האם האשה אוהבת את היבם וממילא הגט הוא חובה לאשה, או דלמא האשה שונאת את היבם וממילא הגט הוא זכות לאשה.

» השלמות «

א תוס' מבאר שהאשה והצרה הגיעו בבת אחת, אבל באופן שהאשה והצרה הגיעו בזה אחר זה, האשה נאמנת משום ש'כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים', וכפי שהתבאר לעיל [דף קטז].

ב תוס' מסתפק בדעת רבי טרפון האם אוכלת בתרומה דרבנן, או דלמא אוכלת גם בתרומה דאורייתא, משום שמעמידים את האשה בחזקתה שהיא נשואה.

ג כגון אשה שהלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים והייתה בחזקת פטורה מיבום משום שיש לה בן, ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני פטורה מיבום. אבל באופן שאומרת מת בני ואח"כ מת בעלי, אינה נאמנת להתיבם וחוששים לדבריה ולכן צריכה חליצה. וכן אשה שהייתה בחזקת שאין לה יבם, ואמרה נולד לי יבם ומת, פטורה מן היבום.

ד כגון אשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים והייתה בחזקת חייבת ביבום משום שאין לה בן, ובאה ואמרה נולד לי בן במדינת הים ומת בני ואח"כ מת בעלי, נאמנת וחייבת ביבום. אבל באופן שאמרה מת בעלי ואח"כ מת בני, אינה נאמנת להיות מותרת לשוק וחוששים לדבריה ולכן חולצת ואינה מתייבמת.

פרק שיש עשרה

דף קיט

◆ דיני יבום באשה שהלך בעלה למדינת הים

- הקדמה – נחלקו רבי מאיר ורבנן באופן שיש רוב האם 'חוששים למיעוטא': לרבי מאיר באופן שהרוב סותר את החזקה חוששים למיעוטא, ובאופן שהרוב מסייע לחזקה לא חוששים למיעוטא. ולרבנן בכל אופן לא חוששים למיעוטא^א.
- אשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ושמעה שמת בעלה – לפי רבנן מותרת להנשא לשוק משום שיש רוב שצרתה התעברה וילדה ולא חוששים למיעוטא ולפי רבי מאיר אסורה להנשא לשוק משום שחוששים למיעוטא שהרי האשה הייתה בחזקת זקוקה ליבום והרוב סותר את החזקה^ב.
- אשה שהלך בעלה וחמותה למדינת הים ושמעה שמת בעלה:
 - באופן שחמותה יצאה כשהיא מעוברת – מותרת להנשא לשוק משום שיש רוב שהחמות לא ילדה זכר (שהרי מחצה זכרים ומחצה נקיבות ומיעוט מפילות) ולא חוששים למיעוטא ואפילו לפי רבי מאיר משום שהאשה הייתה בחזקת מותרת להנשא לשוק והרוב מסייע לחזקה.
 - באופן שחמותה יצאה כשהיא מעוברת – לפי רבנן מותרת להנשא לשוק משום שיש רוב שהחמות לא ילדה זכר (שהרי מחצה זכרים ומחצה נקיבות ומיעוט מפילות) ולא חוששים למיעוטא, ולפי רבי מאיר אסורה להנשא לשוק משום שחוששים למיעוטא ובאופן זה האשה אינה בחזקת מותרת לשוק משום ש'איתרע ליה חזקה' כאשר חמותה יצאה כשהיא מעוברת^ג.

◆ שני אחים שהלכו למדינת הים ואמרו נשותיהם שמתו

- לת"ק – אין צרה מעידה לחברתה, ולכן שתי הנשים אסורות להנשא לשוק משום שיש צד שזקוקות ליבום לאח של הבעל.
- לרבי אליעזר:
 - לפי הצד הראשון בגמ' – צרה מעידה לחברתה ולכן שתי הנשים מותרות להנשא לשוק.
 - לפי הצד השני בגמ' – אין צרה מעידה לחברתה ולכן שתי הנשים אסורות להנשא לשוק משום שיש צד שזקוקות ליבום לאח של הבעל, אמנם באופן שהצרה בעצמה נשאת על פי עדותה צרה מעידה לחברתה משום שלא חוששים שתשקר שבעלה מת ותנשא ותקלקל לעצמה^ה.

דף קכ

◆ דיני הכרת המת לאחר מיתתו

- זיהוי המת:
 - צורת זיהוי המת - באופן שהעדים רואים את לחייו חוטמו ומצחו יכולים להעיד ובאופן שהעדים אינם רואים אחד מהם אינם יכולים להעיד^ו.
 - זמן זיהוי המת:

☞ השלמות ☞

- ה תוס' מבאר שנחלקו רבי מאיר ורבנן ב'רובא דליתא קמן', אבל ברובא דאיתא קמן מודה רבי מאיר שלא חוששים למיעוטא דכתיב 'אחרי רבים להטות'.
- ו נחלקו האמוראים האם האשה יכולה להתיר את עצמה על ידי שתחלוץ לאחר תשעה חדשים: לזעירי יכולה להתיר את עצמה, משום שאם הצרה ילדה מותרת לשוק מחמת הוולד, ואם הצרה לא ילדה מותרת לשוק מחמת החליצה. לרבי חנינא אינה יכולה להתיר את עצמה על ידי שתחלוץ, משום שרבנן גזרו שמא יתברר שהצרה ילדה והחליצה לא הייתה כלום, ויוציאו כרוז שמוותרת לכהונה ותנשא לכהונה, ויהיה אדם שלא ישמע את הכרוז ויחשוב שחלוצה מותרת לכהן.
- ז המשנה אומרת שר' יהושע סובר שמוותרת להנשא לשוק, משום שר' יהושע סובר כדברי חכמים שלא חוששים למיעוטא.
- ח האופן שבו הצרה בעצמה נשאת על פי עדותה הוא, ארבעה אחים ושנים נשואים והלכו למדינת הים, ואמרו שתי הנשים שבעליהם מתו, והתייבמו על פי עדותם לשני האחים האחרים, ולאחר מכן מתו האחים, שבאופן זה שתי הנשים מותרות להנשא לשוק ולא חוששים שהאח של הבעל חי, משום שכל צרה נשאת על פי עדותה ואין חשש שתשקר ותקלקל לעצמה.
- רבנן חולקים על דברי רבי אליעזר וסוברים שגם באופן זה שתי הנשים אסורות להנשא לשוק, משום שחוששים שהצרה תעיד שקר ותנשא על פי עדות זו ותקלקל את עצמה בשביל לקלקל את צרתה ('תמות נפשי עם פלשתים').
- ט בדברי רש"י משמע שדין זה נאמר אפילו באופן שכל גופו שלם, ומ"מ העדים יכולים להעיד רק באופן שרואים את לחייו חוטמו ומצחו. אמנם ר"ת מבאר שדין זה נאמר באופן שאין גופו שלם, אבל באופן שגופו שלם אפשר להעיד גם באופן שאינם רואים את לחייו חוטמו ומצחו. ור"ת מוסיף שדין זה נאמר רק באופן שהעדים מכירים את המת על פי סימנים, אבל באופן שהעדים מכירים את המת על פי טביעות עין יכולים להעיד גם באופן שלא רואים את לחייו חוטמו ומצחו.

- לת"ק - באופן שהעדים ראו את המת בתוך ג' ימים למיתתו יכולים להעיד ובאופן שהעדים ראו את המת לאחר ג' ימים אינם יכולים להעיד משום שחוששים שהשתנה לאחר מיתתו.
- לר' יהודה בן בבא – החשש שהאדם השתנה לאחר מיתתו תלוי באדם ובמקום המיתה ובשעת המיתה^א.

• סימנים בגופו ובכליו:

- סימן מובהק – מועיל.
- סימן רגיל – נחלקו הלישנות בגמ' האם מועיל משום ש'סימנים דאורייתא' או דלמא אינו מועיל משום ש'סימנים דרבנן'^ב.
- סימן גרוע – אינו מועיל.

◆ אדם 'מגויד' (מנותח ומלא חבורות חרב)

- באופן שנפצע על ידי סכין רגילה – לרבנן אשתו מותרת משום שודאי ימות לרבי שמעון בן אלעזר אשתו אסורה משום שיכול להתרפאות על ידי צריבת המכות בכלי מתכת לוחט.
- באופן שנפצע על ידי סכין מלובנת – אשתו אסורה משום שיכול לחיות.
- ◆ אדם שחיה אכלה אותו - באופן שהחיה אכלה במקום שנפשו יוצאת מעידים ובאופן שהחיה אכלה במקום שאין נפשו יוצאת אין מעידים.
- ◆ אדם שנשחט שני סימנים או רובם – אשתו מותרת משום שסופו למות^ג.

דף קכא

◆ עדות על אדם שטבע במים

- נפל למים שיש להם סוף – לרבנן אשתו מותרת, לרבי מאיר אשתו אסורה משום שאדם יכול לחיות במים יום או יומיים.
- נפל למים שאין להם סוף – אשתו אסורה מדרבנן משום שחוששים שיצא ממקום אחר, ובדיעבד אם נשאת לא תצא^ד.
- ◆ נפל לגוב האריות – אשתו אסורה משום שחוששים שהאריות לא היו רעבים.
- ◆ נפל לבור מלא נחשים ועקרבים – לת"ק אשתו מותרת לר' יהודה בן בתירא אשתו אסורה^ה.
- ◆ נפל לכבשן האש – לבבלי אשתו מותרת לירושלמי אשתו אסורה משום שחוששים שמא נעשה לו נס.
- ◆ נפל ליורה מלאה יין ושמן רותחת – לת"ק אשתו מותרת לרבי אחא יורה מלאה יין אשתו אסורה משום שחוששים שכאשר נפל היין התיז וכיבה את האש מתחת ליורה אבל יורה מלאה שמן אשתו אסורה משום שהשמן אינו מכבה את האש אלא מגדיל את האש.

◆ האם גוי נאמן להתיר את האשה

- לת"ק - נאמן.

שלמות

^י ר"ת סובר שדין זה נאמר רק באופן שהמת נחבל בפנים ולכן יש חשש שהשתנה לאחר מיתתו, אבל באופן שלא נחבל בפנים לא חוששים שהשתנה לאחר מיתתו ואפשר להעיד גם לאחר ג' ימים. ור"ת מוסיף שבאופן שיש ספק האם העדים ראו את המת בתוך ג' ימים או לאחר ג' ימים, יכולים להעיד עליו.

^{יא} ר' יהודה בן בבא סובר שהשינוי של האדם לאחר מיתתו משתנה בין אדם זה לאדם שמו, שאדם שמון ממהר להשתנות. וכן משתנה בין מקום חם למקום קר, שבמקום חם המת ממהר להשתנות. הגמ' מסתפקת האם ר' יהודה בן בבא מייקל, וסובר שיש אופנים שאפשר להעיד גם לאחר ג' ימים כגון באדם רזה ובמקום קר, או דלמא מחמיר וסובר שיש אופנים שא"א להעיד גם בתוך ג' ימים, כגון באדם שמון ובמקום חם, והגמ' לא פושטת את הספק.

הגמ' מביאה מעשה שהעידו על אדם שטבע במים ומצאוהו לאחר חמשה ימים, והגמ' בהו"א סוברת שדין זה נאמר לפי ר' יהודה בן בבא, והגמ' דוחה שדין זה נאמר גם לפי רבנן משום שהמים שומרים על המת שלא ישתנה (באופן שאין למת מכה אבל באופן שיש למת מכה אדרבה המים גורמים למכה לא להתרפאות). והגמ' מוסיפה שדין זה נאמר באופן שהעדים ראו את המת מיד לאחר שיצא מן המים, אבל באופן שראו את המת לאחר מכן לא יכולים להעיד, משום שלאחר שהמת יוצא מן המים מתנפח וא"א להכירו.

^{יב} נחלקו התנאים האם אפשר להעיד על המת על פי סימן של יבלת בגופו: לת"ק אי אפשר להעיד, ולר' אליעזר בן מהבאי אפשר להעיד. ובביאור המחלוקת נחלקו הלישנות בגמ': לפי הלישנא הראשונה נחלקו האם נחשב לסימן רגיל ואפשר להעיד, או שנחשב לסימן גרוע ואי אפשר להעיד. לפי הלישנא השניה לכו"ע נחשב לסימן רגיל ואפשר להעיד, אלא שנחלקו האם היבלת יכולה להשתנות לאחר מיתה או שאינה יכולה להשתנות לאחר מיתה. ולפי הלישנא השלישית נחלקו האם נחשב לסימן מובהק ואפשר להעיד, או שנחשב לסימן רגיל וא"א להעיד. עכ"פ מבואר שנחלקו הלישנות בגמ' בדין סימן רגיל: לפי הלישנא הראשונה והשניה נחשב לסימן, ולפי הלישנא השלישית לא נחשב לסימן.

^{יג} הגמ' מובאת שלמרות שגם לאחר שנשחט שני סימנים או רובם נחשב לחי, ולכן יכול לרמוז שיכתבו גט לאשתו, מ"מ לאחר זמן סופו למות בוודאי. ונחלקו תירוצי הגמ' בדין זה לענין גלות: לפי התירוצי הראשון בדרך כלל אינו חייב גלות משום שחוששים שהרוח בלבלתו ומת מחמת הרוח ולא מחמת ההורג, ובאופן שלא שייך חשש זה (כגון ששחט בתוך בית של שיש שאין בו רוח) חייב גלות. ולפי התירוצי השני באופן שהנהרג פירס לפני מיתתו אינו חייב גלות משום שחוששים שהפירכוס קירב את מיתתו, ובאופן שהנהרג אינו פירכוס חייב גלות.

^{יד} הגמ' לעיל [קטו א] מובאת שדין מים שאין להם סוף נאמר באופן שראו שטבע ולא ראו שמת ולכן אשתו אסורה, אבל באופן שראו שהעלו אותו מן המים מת אשתו מותרת.

^{טו} הטעם של ר' יהודה בן בתירא שאשתו אסורה משום שחוששים שהנופל יודע ללחוש ולכן הנחשים והעקרבים לא הזיקו לו, אבל ת"ק סובר שלא שגם באופן זה הנחשים והעקרבים יזיקו לו, משום שהבור קטן ודוחק את הנחשים והעקרבים.

- לר' יהודה בן בבא:
- לפי שמואל - באופן שהעכו"ם התכוון שיתירו את האשה אינו נאמן, ובאופן שהעכו"ם לא התכוון שיתירו את האשה למרות שהתכוון להעיד נאמן.
- לפי ר' יוחנן - באופן שהעכו"ם התכוון להעיד אינו נאמן, ובאופן שהעכו"ם לא התכוון להעיד אלא היה משיח לפי תומו נאמן.

דף קכב

◊ דיני העדים שכשרים לעדות אשה

- האם עד אחד כשר לעדות אשה:
 - לרבי אליעזר – אינו נאמן.
 - לרבי עקיבא – עד כשר נאמן, עד פסול (כגון אשה עבד שפחה קרובים) אינו נאמן.
 - לרבן גמליאל – נאמן.
- בת קול (שמעו קול על גבי ההר):
 - באופן שיש חשש של שד – אינו נאמן.
 - באופן שאין חשש של שד - לבית שמאי אינו נאמן לבית הלל נאמן^{טז}.
- שטר – נחלקו האמוראים בירושלמי האם נאמן.
- האם צריך דרישות וחקירות – לרבי טרפון צריך לרבי עקיבא לא צריך^{יז}.

תושלב"ע

לע"נ א"מ הר"ר יהודה ב"ר יעקב צבי זצ"ל

ניתן להשיג במייל B0527147396@gmail.com

⌘ השלמות ⌘

^{טז} האופנים שבהם אין חשש של שד הם: א. בעיר. ב. בשדה באופן שראו דמות אדם ויש לו צל וצילו של הצל.
^{יז} הגמ' מבארת שלכו"ע דיני ממונות אין צריכים דרישה וחקירה ודיני נפשות צריכים דרישה וחקירה, ונחלקו האם עדות אשה נחשבת לדיני ממונות משום שיש בה כתובה, או שנחשבת לדיני נפשות כיון שמתירים על פיה את האשה להנשא.